

-Skipið Føroyar sum eitt valdømi

-Skulu landsins trupulleikar loysast, so má endi fáast á sokallaða høvdingaspælinum í Føroyum. Tað at vinnulívsmaðurin og politikarin ofta er ein og sami maður kann vera sera óheppið fyri samfelagsins áhugamál. Tað einasta rætta er at gera alt Føroyar til eitt valdømi, soleiðis at politikararnir verða valdir uppá landspolitikk og ikki til at tæna bara sínum egnu áhugamállum. M.a. hetta sigur Anders Levinsen í ritgerð síni um Føroyar og kreppuna. Hann sigur:

Lav valgloven om

På Færøerne har man en valglov, der ligesom den danske valglov, hører til blandt verdens mest sympatiske valglove. En lov der tilgodeser de små bygdesamfund, således at en lagtingskandidat i Tórshavn skal bruge 2-3000 stemmer for at opnå valg til Lagtinget, hvorefter modtagtagnskandidat i de mindste valgkredse kun skal bruge 2-300 stemmer for at opnå valg.

En konsekvens af denne sympatiske valglov er at de fleste politikere bliver valgt på løfter om at gøre en særlig indsats for deres lokalområde, og det er der for såvidt intet galt i. Problemet er blot at politikerne føler sig bundet så stærkt til deres lokalområde, at lagtinget reelt er ude af stand til at føre en konstruktiv, langsigtet og koordineret landspolitik. Eksemplerne på hvorledes politikerne har brugt

bygdameningen som en hvid kanin de har hevet op af hatten i valgårerækker langt ud over de få eksempler jeg har nævnt i opgaven. Der er således utallige eksempler på hvorledes landsstyret har udstedt oprætskoncessioner til deres lokale venner i valgår, hvorledes politikerne har vedtaget bygdeprojekter uden nogen form for overordnet planlægning, og hvorledes politikerne i tidens løb har indgået særlige underhåndsaftaler på tværs af partiskel, underhåndsaftaler af typen: »Hvis jeg stemmer for en tunnel hos dig, stemmer du for en bro hos mig».

Men det værste i denne sammenhæng er, at man på Færøerne, ligesom indenfor alle andre demokratiske samfund, naturligvis vælger de driftige personer til de politiske tillidsrepræsentanter. Resultatet er som omtalt, at der er

meget stort sammenfald imellem erhvervslivets ledelse og de politiske beslutningstagere, og det har en række uheldige konsekvenser, især fordi politikerne naturligvis foretrækker løsninger der tilgodeser deres egne virksomheders kortsigtede interesser, fremfor at vedtage mere langsigtede og perspektivrige løsninger der bygger på principper de ikke selv er i stand til at efterkomme umiddelbart.

Skal man løse landets samfundsøkonomiske problemer, må man altså først komme hovedingespillet til livs, og det kræver i mine øjne, at man gennemfører en ny valglov, som gør at politikerne bliver valgt på deres landspolitikk, fremfor deres løfter og evner til at opnå lån i bankerne, med det formål at skabe aktivitet i en bestemt bygd/kommune. Konkret tror

jeg derfor, at man kan løse mange problemer, hvis man ændrer valgloven og det administrative system således at landets 50 kommuner blev lagt sammen til 6-8 kommuner/vækstområder, og således at man i forbindelse med lagtingsvalg betragter Færøerne som 1 samlet valgkreds.

En sådan kommunesammenlægning og en omlægning af valgloven vil endvidere bidrage til at færingerne får opdateret deres »mentale landkort«. Sandoyingerne ville eksempelvis blive tvunget til at tænke på Sandoy som et sammenhængende område, fremfor et splittet øsamfund, der gennemskæres af de historiske og sociale konflikter imellem de gamle fra Sand, nybyggerne fra Skopun og de små bygder på øens østlige del. — Og

en sådan nedbrydning af de historiske og sociale konfliktlinier mener jeg absolut rummer både økonomiske og sociale fordele.

Og lad mig i denne sammenhæng slå fast: Jeg mener ikke at man skal stryge de mindste bygder af landkortet. Tværtimod. Og jeg tror heller ikke at en kommunesammenlægning og en ændring af valgloven vil have katastrofal betydning for de mindste bygder.

Som jeg har beskrevet i Færøerne 1990 har færingerne altid haft en særlig tilknytning til livet i de små bygdesamfund. Bygderne repræsenterer nogle særlige værdier i det færøske samfund, som færingerne altid til sætte pris på: Menneskene — havet — fjeldene. Ligeså længe der er færingere til, vil der derfor altid være

folk der ønsker at bo i bygderne.

Men man må være realistisk og indse at landet har ændret karakter. Vejene, broerne, havnene og tunnelerne har bundet landet sammen således at afstandene mellem de forskellige bygder og områder er blevet mindre. Bygderne har derfor fået en anden funktion idag end de havde for bare 15-20 år siden. Bygderne er idag et sted hvor der er godt at bo, fordi man »kommer hinanden ved« og fordi der er hav og fjelde lige uden for døren. Men man er ikke nødvendigvis nødt at leve hele sit liv i den samme bygd, selvom det naturligvis har sine behagelige fordele. Idag kan man udmærket bo i en bygd og pendle til og fra arbejde i en anden bygd.

»skøjte« henover fiskerietss problemer burde udvalget have anbefalet, at færingerne begyndte at producere kvalitet fremfor kvantitet. At man derfor var nødt til at tage de fleste trawlere ud af flåden og erstattede dem med moderne linefartøjer og andre fartøjer. At fiskefabrikkerne skulle omlægge deres produktion fra den billige fiskeblok til produktion af færdigvarer og catering. Og at man skulle rive Fiskesøla ned og opbygge en ny salgsorganisation, der både er fleksibel og dynamisk og som ikke skaber nogle institutionelle rammer som gør producenterne »dumme« i forhold til markedet.

For det andet deler jeg ikke udvalgets tillid til de politiske ledere evner til at løse strukturkrisen indenfor fiskerierhvervet. Tværtimod. Som beskrevet i afsnittene om fiskerflåden, fiskeindustrien, salgsorganisationen og fiskeopdrækten er samm-

enfaldet imellem de politiske tillidsrepræsentanter og erhvervslivets ledelse så stort, at politikerne reelt er ude af stand til at løse krisen. Historien om hvorledes den borgerlige erhvervsalliance i 1989 udskrev en ekstraregning på ca. 200 mio. kr. til de færøske skatteborgere, samtidig med at de pumpede 150 mio. kr. ekstra i råfiskefondens og vedtog den stærkt omdiskuterede kvotelov på fiskfabrikkerne er blot ét eksempel på hvorledes politikerne har kanaliseret penge fra skatteborgernes lommer over i deres egne virksomheder i et desperat forsøg på at holde kunstigt liv i deres utidssvarende og overdimensionerede foretagender. Historierne om hvorledes de samme politikere/erhvervsfolk har misbrugt ophugningsstøtten til egen fordel, om bankernes systematiske konkursbegøring, om diverse tilskudsordninger m.v. er andre eksempler

på hvorledes landets høvdinger har fået lagt et effektivt dræn i den slunkne landskasse.

De mange ekstraregninger som er blevet gennemført på De rådgivende udvalgs anbefalinger er altså hovedsageligt blevet brugt til at holde kunstigt liv i et utidssvarende fiskerierhverv. I mine øjne er Det rådgivende udvalg derfor både blinde og naive når de i deres redegørelser fokuserer så ensidigt på traditionelle keynsianske kriseløsningsmodeller. — Man kan ikke løse landets samfundsøkonomiske problemer med mindre man forstår problemerne i relation til en politisk krise og strukturproblemerne indenfor fiskerierhvervet. Færøerne opnår derfor aldrig nævneværdige resultater, hvis man blindt følger Det rådgivende udvalgs kortsigtede og utilskelligelige kriseløsningsmodeller.

Danmark eigur at lata Føroyum Marshallhjálp

Strukturtrupulleikarnir í føroysku fiskivinnuni er so mikið stórir, at besti máttin at koma á føtur aftur, er at byrja heilt av nýggjum. Danmark eigur at lata Føroyum Marshallhjálp av tí slagnum, sum Føroyar fingu í 50-unum og sum legði grundarlagið undir nýttíman fiskivinnuni. Hetta sigur Anders Levinsen í eini av niðurstøðum sínum í ritgerðini um Føroyar. Hann sigur:

Den nye Marshallhjælp

Man løser selvfølgelig ikke fiskeriets fundamentale problemer ved kun at ændre det politiske system. Men ændrer man

systemet, kan man skabe en tro på at Færøerne fremover bliver i stand til at føre en langsigtet regional og økonomisk politik og at den lille milliard Danmark skyder i Færøerne om året, går i de rette

lommer. Løser færingerne deres politiske problemer, mener jeg derfor at Danmark må vise færingerne tillid og gøre en ekstra indsats for at landet kan få løst strukturkrisen ind-